

Sygn. akt I Ca 11/15

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy w Łomży I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	Włodzimierz Wójcicki
Sędziowie:	Wiesława Kozikowska Andrzej Kordowski (spr.)
Protokolant:	Katarzyna Milewska

po rozpoznaniu w dniu 5 lutego 2015 r. w Łomży

na rozprawie sprawy

z wniosku B. G.

z udziałem Skarbu Państwa reprezentowanego przez Starostę (...)

i W. P.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Rejonowego w Zambrowie

z dnia 24 października 2014r. sygn. akt I Ns 39/14

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Zambrowie do ponownego rozpoznania pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

Sygn. akt I Ca 11/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawczynie B. G. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po J. P. (1), zmarłym dnia 15 listopada 1998 r. w Z., ostatnio stale zamieszkałym w R.. W uzasadnieniu wniosku wskazała, że spadkodawca J. P. (1) nie pozostawił po sobie testamentu, ani też znanych wnioskodawczynie spadkobierców ustawowych. Jednocześnie z treści wniosku wynikało, że w skład spadku po zmarłym wchodzi udział w wysokości 3/6 części współwłasności gospodarstwa rolnego położonego w R., który odziedziczył po swojej żonie zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Zambrowie w

sprawie sygn. akt I Ns 230/09. Wnioskodawczyni wskazała, że jest siostrą J. P. (2) - zmarłej żony spadkodawcy J. P. (1) i obecnie zamieszkuje w domu, w którym wcześniej zamieszkiwał spadkodawca.

Na rozprawie w dniu 26 września 2014 r. Sąd Rejonowy w Zambrowie na mocy art. 510 § 2 k.p.c. dopuścił do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania Skarb Państwa – reprezentowany przez Starostę (...).

Uczestnik postępowania nie zajął stanowiska w sprawie.

Sąd Rejonowy w Zambrowie postanowieniem z dnia 24 października 2014 r. sygn. akt I Ns 39/14 stwierdził, że spadek po J. P. (1) (s. B. i B., ur. (...) w S.) zmarłym dnia 15 listopada 1998 r. w Z., ostatnio przed śmiercią stale zamieszkałym w miejscowości R. (gm. Rutki) - na podstawie ustawy i z dobrodziejstwem inwentarza – nabył Skarb Państwa - w całości (pkt I postanowienia). W pkt II postanowienia Sąd stwierdził, że wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Poczynione zostały następujące ustalenia faktyczne i ocena prawna.

Spadkodawca J. P. (1) zmarł w dniu 15 listopada 1998 r. w Z., zaś ostatnio stale przed śmiercią zamieszkiwał w R.. W chwili śmierci był wdowcem, bowiem jego żona J. P. (2) zmarła wcześniej, tj. w dniu 20 maja 1980 r. Postanowieniem z dnia 16 września 2009 r. Sąd Rejonowy w Zambrowie w sprawie sygn. akt I Ns 230/09 stwierdził, że spadek po J. P. (2) - na podstawie ustawy - nabyli: mąż J. P. (1) w 3/6 części oraz siostry J. D. (1), B. G. i H. P. w 1/6 części każda z nich. Spadkodawca J. P. (1) nie sporządził testamentu, natomiast nie udało się ustalić, aby pozostawił po sobie spadkobierców ustawowych, tj. dzieci, rodziców, bądź rodzeństwo. W skład spadku po zmarłym wchodzi udział w wysokości 3/6 we współwłasności nieruchomości rolnej położonej w R. oznaczonej w ewidencji gruntów nr (...) o powierzchni 1,2500 ha oraz udział w wysokości 3/12 we współwłasności nieruchomości rolnej położonej w R. oznaczonej w ewidencji gruntów nr (...) o powierzchni 0,1400 ha.

Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z art. 1025 § 1 k.c. sąd - na wniosek osoby mającej w tym interes - stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Powołanie do spadku może wynikać z ustawy albo z testamentu. Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy w drodze testamentu albo gdy żadna z osób, które powołał w takim testamencie, nie chce lub nie może być spadkobiercą (art. 926 k.c.). Nie może być spadkobiercą osoba fizyczna, która nie żyje w chwili otwarcia spadku, ani osoba prawna, która w tym czasie nie istnieje (art. 927 § 1 k.c.), a ponadto nie dziedziczą osoby uznane przez sąd za niegodne dziedziczenia (art. 928 § 1 k.c.), osoby wydziedziczone (art. 1008 k.c.) oraz takie, które złożyły oświadczenie o odrzuceniu spadku (art. 1020 k.c.), bądź zawarły ze spadkodawcą umowę o zrzeczeniu się dziedziczenia (art. 1048 i 1049 k.c.). Zgodnie z art. 670 k.p.c. w postępowaniu sądowym sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą, a w szczególności bada, czy spadkobierca pozostawił testament oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

Sąd Rejonowy podniósł, że z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych wynikało, że spadkodawca J. P. (1) nie pozostawił testamentu, a zatem zastosowanie miało dziedziczenie ustawowe przewidziane w przepisach art. 931 k.c. i następne. Postępowanie dowodowe wykazało, że J. P. (1) w chwili śmierci był wdowcem, gdyż jego żona zmarła wcześniej (tj. w dniu 20 maja 1980 r.) i nie pozostawił po sobie żadnych dzieci, ani też innych osób z najbliższej rodziny, które mogłyby nabyć spadek po nim. Brak było zatem spadkobiercy, od którego mogłoby być odebrane zapewnienie w trybie art. 671 k.p.c.. W związku z tym w toku niniejszego postępowania Sąd I instancji podjął próby ustalenia ewentualnych spadkobierców po zmarłym, jednakże okazały się one nieskuteczne (zob. pismo z Urzędu Stanu Cywilnego i Urzędu Gminy w R. - k. 9 i 10 oraz pismo wnioskodawczyni z dnia 21 sierpnia 2014 r. - k. 26). Sąd dokonał również ogłoszenia o toczącym się postępowaniu w trybie art. 672 i 673 k.p.c. (w dzienniku Gazeta (...), w Urzędzie Gminy w R., a także w budynku Sądu Rejonowego w Zambrowie), wzywając wszystkich spadkobierców po zmarłym J. P. (1), aby w terminie sześciu miesięcy od daty ukazania się ogłoszenia zgłosili i udowodnili nabycie spadku - pod rygorem ich pominięcia w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku (k. 13).

Sąd I instancji, po powołaniu treści art. 935 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie otwarcia spadku (tj. 15 listopada 1998 r.), wskazał, że w wyniku przeprowadzonego postępowania nie ujawniono, aby zmarły J. P. (1) pozostawił jakiegokolwiek spadkobiercę z kręgu najbliższej rodziny. Nie budziło przy tym wątpliwości, że ani wnioskodawczyni B. G., ani też osoby przez nią wskazane jako spadkobiercy zmarłej żony spadkodawcy (tj. H. P., R. D. oraz J. D. (2)) nie należą do kręgu ustawowych spadkobierców po J. P. (1).

W świetle powyższego oraz w myśl art. 935 § 3 k.c. spadek po J. P. (1) przypadł w całości Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu, który dziedziczy w ostatnim kręgu. W związku z tym Sąd Rejonowy w toku postępowania na mocy art. 510 § 2 k.p.c. dopuścił do udziału w sprawie w charakterze uczestnika niniejszego postępowania Skarb Państwa - reprezentowany przez Starostę (...), który występuje w roli statio fisci Skarbu Państwa, albowiem wykonując zadania z zakresu administracji rządowej z mocy art. 23 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 21 sierpnia o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r., Nr 102, poz. 651 z późn. zm.) - podejmuje czynności w postępowaniu sadowym, w szczególności w sprawach dotyczących własności lub innych praw rzeczowych na nieruchomości, o zapłatę należności za korzystanie z nieruchomości, o roszczenia ze stosunku najmu, dzierżawy lub użyczenia, o stwierdzenie nabycia spadku, o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1999 r., sygn. akt II CKN 683/99). Jednocześnie doszło do nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, gdyż zgodnie z treścią art. 1023 § 2 k.c. pomimo tego, że Skarb Państwa, ani gmina nie składają oświadczenia o przyjęciu spadku - to spadek uważa się zawsze za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza.

Sąd Rejonowy stwierdził, że w związku z tym, iż w skład spadku wchodził udział w gospodarstwie rolnym, zaś otwarcie spadku nastąpiło przed dniem 14 lutego 2001 r., dlatego też w niniejszej sprawie miały zastosowanie przepisy szczególne dotyczące dziedziczenia gospodarstw rolnych (art. 1058 k.c. i następne). Tym niemniej z uwagi na to, że spadkodawca nie pozostawił po sobie osób najbliższych, które mogłyby nabyć to gospodarstwo rolne - to w myśl art. 1063 k.c. (w brzmieniu obowiązującym w chwili otwarcia spadku), jeżeli ani małżonek spadkodawcy, ani żaden z jego krewnych powołanych do dziedziczenia z ustawy nie odpowiada warunkom przewidzianym dla dziedziczenia gospodarstwa rolnego albo jeżeli uprawnionym do dziedziczenia są wyłącznie osoby, które w chwili otwarcia spadku są trwale niezdolne do pracy - wówczas gospodarstwo dziedziczą spadkobiercy na zasadach ogólnych. W świetle powyższego cały spadek po J. P. (1), w tym również wchodzący w jego skład udział w gospodarstwie rolnym - nabył z mocy ustawy oraz z dobrodziejstwem inwentarza Skarb Państwa.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Rejonowy na podstawie art. 1025 § 1 k.c. i art. 935 § 3 k.c. w zw. z art. 1023 § 2 k.c. oraz art. 1063 k.c. orzekł, jak w sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania orzeczono w pkt II sentencji postanowienia na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. uznając przy tym, że wnioskodawczyni i uczestnik postępowania powinni je ponieść w zakresie związanym ze swym udziałem w sprawie.

Powyższe postanowienie w całości zaskarżyła apelacją wnioskodawczyni B. G., wnosząc o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów postępowania. W uzasadnieniu apelacji skarżąca wskazała, że zaistniały nowe okoliczności, które nie były znane Sądowi I instancji w związku z czym nie mogły być uwzględnione w procesie rozpoznania sprawy, a które mają istotny wpływ na jej rozstrzygnięcie, a mianowicie zgłosił się syn zmarłego J. W. P. uprawniony do dziedziczenia spadku po ojcu. W związku z zaistnieniem ww. nowych okoliczności uczestnictwo w sprawie Skarbu Państwa staje się nieuzasadnione.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja wnioskodawczyni jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie jej wniosek o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Zaskarżonym orzeczeniem Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po J. P. (1) na podstawie ustawy nabył Skarb Państwa. Wydając powyższe rozstrzygnięcie, Sąd I instancji oparł się na całokształcie zgromadzonego w sprawie materiału

dowodowego, z którego wynikało, że spadkodawca nie sporządził testamentu i nie pozostawił spadkobierców z kręgu najbliższej rodziny (w szczególności żony, dzieci, rodzeństwa, rodziców). W świetle tak poczynionych ustaleń faktycznych Sąd I instancji na podstawie art. 935 § 3 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie otwarcia spadku (tj. 15 listopada 1998 r.) stwierdził, że spadek po J. P. (1) przypada w całości Skarbowi Państwa. W toku postępowania przed Sądem I instancji nie zostali wskazani, ani nie zgłosili się spadkobiercy J. P. (1), mimo że Sąd Rejonowy zwracał się o udzielenie informacji w tym zakresie do Urzędu Gminy w R. i Urzędu Stanu Cywilnego w R., a także zobowiązywał wnioskodawczynię do wskazania ewentualnych spadkobierców zmarłego oraz dokonał ogłoszenia o toczącym się postępowaniu w trybie art. 672 k.p.c. i art. 673 k.p.c.

Dopiero w treści wywiedzionej apelacji wnioskodawczyni B. G. wskazała, że spadkodawca J. P. (1) miał syna W. P.. W toku rozprawy apelacyjnej W. P. oświadczył, że J. P. (1) to jego ojciec. Wskazał, że jest ślubnym synem J. i E.. Jego matka E. zmarła, kiedy miał on 7 lat. Ojciec ożenił się po raz drugi z kobietą o imieniu J.. Druga żona ojca J. zmarła przed nim. Ponadto W. P. oświadczył, że ma dwie siostry – M. i K., z których żyje jedynie K.. Wskazał, że jego siostra M. miała dzieci. Z jego wyjaśnień wynika, że jego siostry M. i K. są córkami J. P. (1) i jego pierwszej żony E. (protokół rozprawy apelacyjnej – k. 74-74v – od 00:02:31 do 00:04:53 min. nagrania). Na rozprawie apelacyjnej Sąd Okręgowy wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania W. P..

Przypomnieć należy, że art. 670 k.p.c. nakazuje sądowi badanie z urzędu, kto jest spadkobiercą. Przepis ten określa zakres kognicji sądu spadku w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku, a wskazane w nim obowiązki sąd realizuje niezależnie od treści złożonego wniosku. Ma to znaczenie z punktu widzenia stwierdzenia nabycia spadku, które zgodnie z art. 677 § 1 k.p.c. może nastąpić na rzecz innych spadkobierców niż wskazani zostali we wniosku, a także na innej podstawie powołania. Z przytoczonych unormowań wynika, że w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku rola sądu jest determinowana ustawowym obowiązkiem działania z urzędu, a rozstrzygnięcie zapada niezależnie od wniosków i stanowiska stron, lecz stosownie do wyników postępowania dowodowego oraz norm prawa materialnego, mających zastosowanie w danym stanie faktycznym. Nie wyłącza to ogólnych przepisów dotyczących postępowania dowodowego i nie zwalnia zainteresowanych z obowiązku udowodnienia twierdzeń, z których wywodzą korzystne dla siebie skutki prawne ani nie nakłada na sądy orzekające obowiązku prowadzenia postępowania dowodowego z urzędu, lecz chodzi przede wszystkim o zbadanie z urzędu, stosownie do treści zebranego materiału dowodowego, kto jest spadkobiercą. Jeżeli sąd uzna, że zgłoszone dowody nie są wystarczające dla wypełnienia wynikającego z art. 670 k.p.c. obowiązku sądu spadkowego, może nałożyć na uczestnika określone obowiązki dowodowe, egzekwować ich wykonanie i ewentualnie zastosować konsekwencje procesowe ich niewykonania. Jednakże przede wszystkim sąd obowiązany jest określić konieczny zakres okoliczności podlegających badaniu w stanie faktycznym sprawy. Jeżeli przedmiotem dziedziczenia jest gospodarstwo rolne, dla ustalenia kręgu uprawnionych spadkobierców konieczne jest określenie przesłanek, które właściwa norma prawa materialnego uznaje za warunki dziedziczenia gospodarstwa. Te przesłanki wyznaczają z kolei okoliczności faktyczne wymagające ustalenia ze względu na to, że będą stanowić podstawę zastosowania przepisu. Przesłanki te determinują zatem zakres obowiązkowych dociekań sądu oraz obowiązków dowodowych zainteresowanych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 r., IV CSK 129/09, LEX nr 602302 i z dnia 9 września 2011 r., I CSK 12/11, LEX nr 960516).

Mając na uwadze powyższe, wobec zaistnienia nowych faktów, które nie mogły zostać uwzględnione w postępowaniu przed Sądem I instancji, a które mają istotny wpływ na rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy, niezbędne jest przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości. Konsekwencją tego jest konieczność uchylecia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Z uwagi na powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia, rozstrzygając o kosztach postępowania odwoławczego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c.